Ушбу сонда:
2-3 ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИНИ ТУЗИШ БЎЙИЧА ТАВСИЯЛАР
4 *Ҳаёт чорраҳаларида* НУРДАГИ СОЯ

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ, ОЛИЙ БАХТ
OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI · FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ISHONCH

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

2001 йил 17 январ, чоршанба № 10 (1024)

СЕШАНБА, ЧОРШАНБА, ЖУМА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

Яхши дам, меҳнатга ҳамдам

ТАБАРРУК ҚАДАМЖО ЗИЁРАТИ

Бўка туманидаги Ғаффор Азаматов номли ширкат хўжалиги аъзоларидан бир гуруҳи «Мерседес» автобусларида сафарга отландилар. Тўрт автобус республикамизнинг қутлуғ қадамжоларидан бири — Имом Исмоил ал Бухорий мақбарасини зиёрат қилиш ниятида бўлган 200 нафар сайёҳни Самарқандга элтиб қўйди. Эзгу сафар билан боғлиқ барча сарф-харажатлар хўжалик ҳисобидан қопланди.

Саёҳатчилар шунингдек, кўҳна шаҳарнинг тарихий обидалари, диққатга сазовор жойлари билан ҳам танишиб, кўнгилли дам олиб қайтдилар.

Жамоа шартномаси қандай бажарилмоқда?

БОШҚАРМА ЁНИДА ТЕННИС КОРТИ

Бошқармамизнинг 1075 нафар аъзоси бор. Қишли-қировли кунлар бошланган бир пайтда касаба уюшма қўмитаси аҳолини «зангори олов» билан тўла таъминлашни ташкил қилишда маъмурият билан масъулиятни чуқур ҳис этган ҳолда фаолият кўрсатмоқда. Ишчи-хизматчиларни ҳар томонлама муҳофаза қилишда жамоа шартномаси қўл келмоқда. Жумладан, унга биноан барча ишчи-хизматчиларга кунлик овқат пули берилади. Таътилга чиқаётганларга энг кам иш ҳақининг 3 баравари миқдорида моддий ёрдам кўрсатилади.

Бошқармада меҳнат интизомига қатъий риоя қилиниши туфайли меҳнат самараси тобора ортмоқда. Шу боис ишловчиларнинг даромадлари ҳам йил сайин ошиб бораётир. Бу ерда яна бир ибратли ишга қўл урилди. Яъни, ички имкониятлардан келиб чиққан ҳолда ижтимоий муҳофазага муҳтож оилаларни уй-жой билан таъминлаш йўлга қўйилган ва бу жамоа шартномасига ҳам киритилган. Шунга мувофиқ бу йил 2 нафар ишчи имтиёзли уй-жойга эга бўлади.

Маъмурият касаба уюшмаси билан ҳамкорликда нафақага чиқувчиларга ва 50 ёшга тўлганларга энг кам иш ҳақининг 3 баравари миқдорида мукофот пули ажратаётир.

Шунингдек, касаба уюшма қўмитаси томонидан ўтган йили 14 нафар ишчи-хизматчи республика сиҳатгоҳларида, 31 нафари эса вилоят шифо масканларида саломатлигини мустаҳкамлади. Шундан 21 йўлланма бепул берилди. Ишчи-хизматчилар фарзандлари ҳам ёзги таътилларини кўнгилли ўтказдилар. Сарф-харажатларни маъмурият ўз зиммасига олди.

Ишчиларни ишга олиб келиш ва уйларига элтиш учун махсус автобус ажратилган. Меҳнат муҳофазасига эътибор кучайтирилганидан бўлса керак, кейинги уч йилда биронта бахтсиз ҳодиса рўй бермади.

Бошқарма ва унинг тумандаги бўлимларида кўп болали оналар, кам таъминланган оилалар, ногиронлар, фахрийларнинг ҳолидан хабар олиш масалалари доимий эътиборда.

Бошқарма ҳудудидаги финча ҳаммом, кутубхона, дам олиш хоналари ишчи-хизматчилар ихтиёрида. Теннис корти ташкил қилинган. Клубда маданий тадбирлар билан бир қаторда унинг қўшимча хоналарида гимнастика ва бокс машғулотлари ҳам ўтказилаётир.

Бундан ташқари, бошқарма ва касабақўм ижтимоий муҳофазага муҳтож ташкилотларни қўллаб-қувватлаш каби савобли ишдан четда қолаётгани йўқ. Масалан, ўтган йили Урганч шаҳар ва вилоят шифохонасига 100 минг сўмдан, вилоят болалар шифохонасига 305 минг, яқинда иш бошлаган шаҳар тез тиббий ёрдам марказига ҳам 100 минг сўм ёрдам қилинди.

Буларнинг барчаси бошқармада иш тўғри ташкил қилингани, маъмурият билан касабақўм ўртасида тузилган жамоа шартномаси бандлари амал қилаётганидан далолатдир.

Озод ОЛЛАБЕРГАНОВ,
«Хоразмгаз» бошқармаси касаба уюшма қўмитаси раиси.

Фарҳод Раимовни Навбаҳор туманидаги машина-трактор паркида кўли гул уста деб таърифлашади. У бош муҳандис Ҳасан Санакулов ҳамда слесар Анвар Сатторов ёрдамида техникани сифатли таъмирлаш, мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланиш сирларини пухта эгаллади. Шу боис ўзига топширилган ишни аъло даражада бажариб, жамоа олқишига сазовор бўлмоқда.

С.ЗУФАРОВ (ЎзА) олган сурат.

УЙЛАР МУБОРАК!

Навоий вилояти касаба уюшмалари Кенгаши жамоа шартномаларида кўзда тутилган ишчи-хизматчиларни уй-жой билан таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратмоқда. Жумладан, вилоят электр тармоқлари корхонаси шартнома шартларини бажаришда ибратли ишларни амалга оширди. Ўтган икки йил ичида 40 га яқин оила янги, шинам уйларга кўчиб ўтди. Умид шаҳарчасида эса 10 та оила ўз участкаларига, коттежларга эга бўлишди. Оналар ва болалар йили муносабати билан 30 хонали уй қурилиши жадал суръатда олиб борилмоқда.

Учқудуқ, Нурота туман электр тармоқлари ишчи-хизматчилари ҳам 4 тадан янги коттеж уйларда ҳовли тўйларини ўтказишди.

Шуниси диққатга сазоворки, арзон ва пишиқ қурилиш материаллари Навбаҳор ва Хатирчи туманлари электр тармоқлари корхоналари ихтиёридаги мармар цехи ҳамда ғишт заводларида тайёрланмоқда.

КИЧИК КОРХОНАНИНГ КАТТА ИШИ

Республика Ижтимоий таъминот вазирлигининг «Таянч-ҳаракат аъзолари касалликлар ва ногиронларни реабилитация қилиш» Маркази негизида ортопедия реабилитация илмий ишлаб чиқариш кичик корхонаси ишга тушди. Германиядан келтирилган энг замонавий асбоб-анжомлар билан таъминланган мазкур корхона буюртмаларнинг тез, арзон ва муҳими сифатли бўлишига кафолат беради. Айни пайтда Россиядан олиб келинаётган протез маҳсулотларининг бутловчи қисмларига эндиликда эҳтиёж қолмади. Чунки маҳсулотлар учун хомашё ўзимиздан чиқяпти. Агар аввалги технология бўйича буюртма 45 кунда тайёрланган бўлса, бу муддат ҳозирда уч бароварга қисқарди.

Хайрли ва савобли ишда ҳомийлар кўрсатаётган беминнат ёрдам ҳам алоҳида эътиборга лойиқдир. «Уй-жой жамғарма банки», «Кафолат» акциядорлик суғурта компанияси, иқтисослаштирилган давлат акциядорлик тижорат «Асака» банки ва бошқалар шулар жумласидандир.

Айни пайтда Марказнинг вилоятлардаги ўнта бўлими қошида ташкил этилган кичик корхоналарда ҳам протез маҳсулотларини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Б.МУРОДОВ.

Ҳақ-ҳуқуқимизни билайлик, уни ҳимоя қила олайлик

БИР ТАШАББУС ШАРОФАТИ

Пскент туман Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшма қўмитаси раиси Низомиддин Зиёвутдинов кундалик иш жараёнида айниқса, ширкат хўжаликлари билан ижарачилар, деҳқон, фермер хўжаликлари билан уюшма, машина, трактор саройи, пахта тозалаш саноати ўртасидаги фаолиятда ҳуқуқшунос аралашуви тез-тез зарур бўлиб туришини ҳисобга олиб, туман қўмитаси қошида ҳуқуқшунос-маслаҳатчи лавозимини ташкил этишга эришди. Ҳуқуқий идораларда ишлаб, бой тажриба орттирган Абдулазиз Абдувалиев ушбу лавозимга шартнома асосида ишлашга таклиф этилди.

У дастлабки иш кунларини шартномаларни ўрганишдан бошлади.

Айрим ҳужжатлар имзоланаётганида шартнома матнини тузувчи томон ўз манфаатларини устун қўйиш ҳоллари учраб туриши сир эмас. Ана шундай ҳолатларнинг олдини олиш учун ҳуқуқшунос тайёрланаётган лойиҳани синчиклаб ўрганиб чиқаяпти. Ушбу жараёнда оддий деҳқоннинг ҳам, чорвадорнинг ҳам ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимояга олиниб, мазкур ҳужжат қайтадан тузилмоқда. Шунингдек, банклар, харидорлар билан бўладиган муносабатларда ҳам ана шундай йўналиш асос қилиб олинган. Агарда ҳуқуқшунос олди-сотди муносабатларига аралашиб, ишни кўнгилдагидек ҳал этса, у ёки бу томондан ундирилган маблағдан бир фоизини хизмат ҳақи сифатида ўзига олади. Шунинг учун ҳам у қўмитада шартнома билан ўриндошлик асосида ярим ойлик иш ҳақи олиб ишламоқда.

Демак, ҳуқуқшунос кўмагида деҳқончилик маҳсулотлари етиштириш, уни қайта ишлаш, шунга боғлиқ тўлов ва шартнома муносабатларига оид ҳамма масалалар ижобий ҳал этилишига эришилаётир. Шунингдек, меҳнаткашлар пенсия таъминоти, иш стажи ва бошқа айрим ҳужжатларга аниқлик киритиш масалаларида ҳам тегишли маслаҳатлар олишмоқда.

Темур ҲАЙДАРОВ,
«Ишонч» мухбири.

Сабоқ

НОҚОНУНИЙ ТЕКШИРУВ прокуратура томонидан тўхтатилди

«Чортоқ» санаторийси республикамизнинг энг сўлим, замонавий тиббий жиҳозлар билан таъминланган сиҳатгоҳларидан бири. Хизмат бурчи билан шу масканда бўлганимизда биринчи рўбарў келган дам олувчининг фикри билан қизиқдик.

— Беш йил мобайнида бел, оёғим оғриб азоб чекдим, - дея фикрини ифодаладиҳоразмлик меҳнат фахрийси Одамбой Матрасулов. — Охири шу сиҳатгоҳда дардимга шифо топдим. Бу ердаги шароит, нодир ҳам камёб тиббиёт жиҳозлари ёрдамида амалга ошириладиган даволаш муолажалари, мазали таомлар менга ниҳоятда манзур бўлди.

Бу каби фикрларни наманганлик ошпаз Р.Нуриддинов, андижонлик шифокор Ф.Зияевдан ҳам эшитдик. Таъкидлаш жоиз, ўтган йили Наманганда талаба ёшларнинг Универсиадаси ўтказилганда унинг иштирокчилари асосан мазкур сиҳатгоҳда жойлаштирилди. Ажойиб тадбир шарофати ила санаторийда қайта таъмирлаш ишлари ўтказилиб, шароит рисоладагидек қилиб қўйилганди. Шу боис «Чортоқ» сиҳатгоҳига комиссия келибди, деган гап тарқалиши билан кўпчилик таажжубга тушди.

Чинданам ўтган йилнинг 12 ва 13 декабр кунлари Наманган вилоят ҳокимининг ўринбосари И.Юсупов томонидан тасдиқланган, ўн кишидан иборат текширув гуруҳи санаторийга келиб, шошилинч тарзда иш бошлади. Ҳамма нарса, шу жумладан, сиҳатгоҳнинг молиявий хўжалик фаолиятига дахлдор объектлар ҳам бирма-бир элакдан ўтказилди. Тегишли ҳужжатлар тўпланди. Комиссия ўн банддан иборат махсус дастур асосида иш юритди. Текширув Назорат органлари фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика Кенгашининг 2000 йил 1 мартдаги қарорида кўрсатилганидек 4 соат эмас, балки роса икки кун давом этди...

Хўш, бу текширув нечоғлик қонуний эди? Бунинг учун етарли даражада асос бормиди?

Маълум бўлишича, вилоят ҳокимининг ўринбосари И.Юсупов 2000 йил 11 декабр куни Назорат органлари фаолиятини мувофиқлаштирувчи республика Кенгаши вилоят ҳудудий комиссияси номига ёзган хатида ўша кунларда сиҳатгоҳда ичимлик суви, газ ва электр таъминоти яхши эмаслиги, хоналарнинг совуқлиги каби камчиликлар ҳақида маълумот олганини баён қилган, тегишли тартибда гуруҳ тузиб, у ердаги ҳолатни назорат тариқасида ўрганиш учун рухсат берилишини сўраган.

Бироқ мазкур хатнинг ёзилиш жараёнида бир нарсага, яъни Ўзбекистон Республикасининг «Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини давлат томонидан назорат қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг 12-моддаси талабларига риоя этилмаган. Бу модда талаблари айнан нималардан иборат эканлигини эслатиб ўтсак фойдадан холи бўлмас. Унга кўра, режадан ташқари текширишлар назорат қилувчи органлар томонидан қуйидаги ҳолларда ўтказилиши қайд этилган:

— Мабодо текшириш ўтказиш зарурияти Ўзбекистон Республикаси ҳукумати қароридан келиб чиққан бўлса;

— Назорат қилувчи органга хўжалик юритувчи субъект томонидан Қонунлар ва бошқа қонун ҳужжатлари бузилганлиги тўғрисида қўшимча маълумотлар келиб тушса;

— Фавқулодда вазиятлар юзага келишининг олди олинаётган бўлса;

— Санитария-эпидемиология вазияти мураккаблашса, шунингдек, қўшни давлатлардан юқумли касалликлар кириб келиши ва тарқалиши эҳтимоли вужудга келса.

Ушбу тўртала бандда қайд этилган ҳолатлардан бошқа бирон-бир вазиятда режадан ташқари текшириш ўтказишга ҳеч ким ҳақли эмас.

Шундай бўлса-да жаноб И.Юсуповнинг кўрсатмаси билан ҳаракатга тушилди. Назорат органлари фаолиятини мувофиқлаштирувчи республика Кенгаши вилоят ҳудудий комиссияси раисининг ўринбосари А.Каримов ҳам республика Кенгаши томонидан 1999 йил 8 январда тасдиқланган Тартибнинг 4-бандига асосан сиҳатгоҳда назорат тартибида текшириш ўтказиш учун вилоят ишчи гуруҳига рухсат бериб юборди. Мазкур гуруҳ ўн кишидан иборат бўлиб, бизни ажаблантирадиган жойи шундаки, унга вилоят ҳокимлиги назорат инспекцияси бўлимининг етакчи мутахассиси И.Ҳожиев раҳбарлик қилган. Таажжуб, ўз хизмат лавозимига кўра ноқонуний текширишга биринчилардан бўлиб чек қўйиши керак бўлган одамнинг ўзи бу ишга бош бўлса! Таъкидламоқ лозимки, комиссиянинг баъзи аъзолари юқоридаги қонуний бўлмаган тадбирда иштирок этишни хоҳламаганлар. Бироқ буйруқни бажармаслик ҳам қийин...

Энди вилоят ҳокими ўринбосарига санаторийни текширишга кўрсатма бериш учун асос бўлган айрим камчиликлар хусусида икки оғиз тўхталсак. Гап шундаки, уларнинг бир қисмига сиҳатгоҳ маъмурияти дахлдор эмас. Жумладан, бош шифокор Х.Мубораков вилоят ва Чортоқ тумани электр тармоқлари корхоналари раҳбарлари номига хат йўллаб, марказий қозонхона қиш мавсумида электр қуввати билан узлуксиз равишда таъминланиб турилиши лозим бўлгани ҳолда бу муҳим ишда тез-тез узилишларга йўл қўйилаётгани ҳақида маълум қилган. Бироқ, мутасадди раҳбарлар ўринли эътирозга етарли эътибор бермаганлар.

Яна бир масала, текширувчилар дам олувчиларга ажратилган неъматларни тортиб кўришганида 8,5 кг товуқ гўшти пишган ҳолатда 5,5 кг чиққанлиги, 26 литр сут қайнатилганда 23 литр бўлиб қолганлигини алоҳида эътироф этганлар. Ваҳоланки, бу кўрсаткичлар республика Курортлар бошқармасининг овқатлар картотекаси ва тайёрлаш технологиясига тўғри келади. Демак, комиссия аъзолари озиқ-овқат маҳсулотлари пишириш ва қайнатилиш жараёнида ўз вазнининг бир қисмини йўқотишини билиб қўйсалар фойдадан холи бўлмас...

Мазкур текширув Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Хўжалик юритувчи субъектларни текширишни ташкил қилишни тартибга солиш тўғрисида»ги Фармони талабларига зид эди. Шунинг учун ҳам Наманган вилоят прокуратураси республика Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши Курортлар бошқармаси бошлиғининг мурожаатига асосан воқеани атрофлича ўрганиб чиқанидан сўнг текширув тўхтатилди. Айни пайтда прокуратура ноқонуний текширувда иштирок этиб, ижро интизомининг бузилишига йўл қўйган кишиларни Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 181-моддасига кўра интизомий жавобгарликка тортиш ҳақида қарор чиқарди.

Табиийки, юқоридаги воқеа кимлар учундир сабоқ бўлиб хизмат қилади.

Р.УМАРОВ,
Наманган вилояти прокуратураси умумий назорат бўлими катта прокурори, адлия кичик маслаҳатчиси,
Ғ.ЮСУПОВ,
«Ишонч» мухбири.

2001 йил — Оналар ва болалар йили

МАҚСАДОЙ ОЧГАН БОҒЧА

«Мақсад» масъулияти чекланган тижорат фирмаси Қизилтепа туманида тадбиркорлик билан ўз имкониятини кенгайтириб бораётган корхоналардан. Фирма туман халқ таълими бўлими касаба уюшма қўмитаси билан яқин ҳамкорликда ҳар йили туманда болалар ёзини соз ва кўнгилли ўтказишга кўмаклашмоқда. Ишбилармон Мақсад Шодмонова Оналар ва болалар йили муносабати билан яна бир хайрли ишга қўл урди. «Бўстон» маҳалласидаги бир пайтлар «Хумо» болалар боғчаси бўлган, эндиликда ҳувиллаб ётган бинони ўз тасарруфига олди. Бу ерда қисқа вақт ичида таъмирлаш ишлари ниҳоясига етгач, боғча ишга тушади ва 60 нафар кичкинтойни ўз бағрига олади. Унга керакли жиҳозлар ҳамда кундалик озиқ-овқат маҳсулотлари фирма ҳисобидан таъминланади. «Мақсад» туман марказида яна шундай болалар боғчаси очишни режалаштирган.

Ялғош САРИЕВ,
«Ишонч» мухбири.

ЭНГ ЯХШИ ҚЎШИҚ — БОЛАЛАРГА

Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси Халқ таълими вазирлиги, Ёзувчилар уюшмаси билан ҳамкорликда Оналар ва болалар йилига бағишлаб болалар қўшиқлари кўрик-танловини ўтказишга қарор қилди. Танлов Ватан, Истиқлол, юртимизнинг гўзал табиат манзараларини, фидойи ватандошларимиз, меҳрибон оналаримиз, иқтидорли ёшларни мадҳ этувчи янги куй ва қўшиқлар яратилишига туртки бўлади.

Ижодкорларни болалар қўшиқчилигида янада сермаҳсул меҳнат қилишга даъват этиш, ёш мусиқачиларни рағбатлантириш, янги номларни кашф этиш мақсадида ташкил этилаётган мазкур танлов шу йилнинг феврал ойида якунланади. Унда бадиий мукаммал, миллий руҳ билан йўғрилиб, юксак савияда яратилган энг яхши мусиқий асарлар Болалар санъати республика фестивалида ҳамда мустақиллигимизнинг ўн йиллиги тантаналарига бағишлаб ўтказиладиган «Ўзбекистон - Ватаним маним» қўшиқ байрамида ижро этиш учун тавсия қилинади.

(ЎзА).

2001 йил учун ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИНИ

1

Меҳнат муносабатлари ва меҳнат билан боғлиқ ижтимоий-иқтисодий муносабатларни тартибга солишда жамоа шартномаларининг аҳамияти тобора ўсиб бормоқда, чунки амалдаги қонунлар бу борада фақат энг кам миқдордаги ижтимоий зарурият даражасини белгилаб берган.

Ходимлар ҳуқуқ кафолатларининг қонунчиликда белгиланганидан юқори даражасини ўрнатиш, меҳнат муносабатларини самарали равишда тартибга солиб туриш масаласи корхона, ташкилот, муассасаларнинг ўзларида жамоа шартномалари орқали ҳал этилиб, асосан ўз маблағлари ҳисобидан амалга оширилади. Жамоа шартномалари, мулкчилик шакли, қайси идорага бўйсуниши ва ходимлар сонидан қатъий назар, корхоналар ва уларнинг юридик шахс ҳуқуқи берилган таркибий бўлинмаларида тузилади.

Меҳнат жамоаси мажлиси (конференцияси) маъқуллаган, корхона раҳбари ва касаба уюшма қўмитаси раиси (ёки ходимларнинг бошқа ваколатли органи раҳбари) имзо чеккан жамоа шартномаси норматив-мажбурий кучга эга бўлади.

Жамоа шартномаси тузилиши олдидан иш берувчи билан касаба уюшма ўртасида музокаралар олиб борилади, касаба уюшмаси элланма ходимлар номидан қатнашади, уларнинг манфаатларини ифодалайди ва ҳимоя қилади.

Музокаралар олиб боришдан мақсад, бир томондан, корхонанинг самарали ишлашини таъминлашга қаратилган қарорларни ишлаб чиқиш бўлса, иккинчи томондан, ходимларнинг турмуш даражасини ошириш, тиббий ва маданий хизмат кўрсатишни яхшилаш, меҳнат қилиш учун соғлом ва хавфхатарсиз шароитни яратиш билан қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишдир.

Музокаралар томонларнинг ўзаро ҳурмат, тенг ҳуқуқлилик, ҳақиқий молиявий ва ишлаб чиқариш имкониятларини ҳисобга олиш, томонларнинг олган мажбуриятларини бажариш учун масъулияти асосида олиб борилади.

Музокаралар давомида ўзаро ва алоҳида мажбуриятлар, жамоа шартномаларини тузиш ва уларни бажариш йўллари, келиб чиқиш мумкин бўлган келишмовчиликларни ҳал этиш тартиби муҳокама қилинади.

Жамоа шартномасини тузиш юзасидан музокаралар икки томоннинг келишуви асосида олиб борилади, иш берувчи томонидан музокарада раҳбар ёки унинг ваколатли ходими, касаба уюшмаси томонидан — касаба уюшма қўмитасининг раиси қатнашади.

Музокаралар олиб бориш учун томонларнинг баробар сонли вакиллардан иборат комиссия ташкил этилади. Вакиллар сони камида уч киши бўлиши керак. Комиссия таркиби, томонлар вакилларига бериладиган ваколатлар, музокаралар давомида уларнинг иш жойи, маоши, меҳнат ва ижтимоий имтиёзлари сақланиб қолиниши масалалари томонларнинг қўшма қарори билан тасдиқланади.

Томонлардан бирининг талаби, ташаббуси жамоа шартномаси тузиш юзасидан музокараларни бошлаш учун асос бўла олади, бу талаб аввалги шартнома муддати тугашидан уч ой олдин ёзма равишда юборилади.

Музокараларга тайёргарлик кўриш даврида корхона касаба уюшма қўмитаси ходимларнинг таклифларини бирма-бир тўплаши, анкета тарқатиши ва мажлислар баённомаларини таҳлил қилиб чиқишлари керак, бу музокара жараёнида жамоа фикрига таяниш имконини беради.

2

Айни пайтда корхонанинг хўжалик ва молиявий фаолияти натижалари таҳлил қилиб чиқилиши лозим бўлади.

Мазкур масалалар бўйича музокаралар кейинчалик комиссиянинг мунтазам олиб бориладиган мажлисларида давом эттирилиб, уларда долзарб масалалар мажмуи муҳокама этилади. Бу масалалар таклиф, талаб, ўзаро мажбуриятлар шаклида, эҳтимол жамоа шартномасининг муқобил варианти шаклида ҳам расмийлаштирилиши лозим.

Муҳокама этилаётган масалалар юзасидан икки томон бир фикрга келганидан кейин комиссия жамоа шартномаси лойиҳасини ишлаб чиқишга киришади.

Ушбу тавсиялар иловасида Меҳнат кодексида норматив тусдаги қоидалар жамоа шартномасида мустаҳкамлаб қўйилиши мумкин ёки шарт деб белгиланган, ёки шартномада мустаҳкамлаб қўйилиши мумкин бўлган бандлар келтирилган.

Жамоа шартномаси лойиҳаси корхонанинг таркибий бўлинмаларида муҳокама қилинади ва тушган танқидий фикр-мулоҳазалар ҳамда таклифлар ҳисобга олиниб, меҳнат жамоасининг умумий мажлиси (конференцияси) муҳокамасига қўйилади. Жамоа шартномасига томонлар унинг лойиҳаси умумий мажлисда маъқуллангандан кейин уч кун ичида имзо чекишади.

Жамоа шартномасида қуйидаги бўлимларнинг акс эттирилиши мақсадга мувофиқдир.

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1.1. Жамоа шартномаси томонлари

1.2. Жамоа шартномасининг кучга кириш вақти ва амал қилиш муддати.

1.3. Жамоа шартномасининг ходимлар тоифалари, корхона бўлинмаларига нисбатан амал қилиш доираси, меъёрий ҳужжат сифатидаги мақоми.

1.4. Жамоа шартномасини қайта тузиш шартлари, унга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тартиби.

1.5. Жамоа шартномаси ижросини оммавий тарзда текшириш муддатлари.

1.6. Касаба уюшма қўмитаси тақдимномаларини иш берувчи томонидан кўриб чиқиш муддатлари ва мажбуриятларни бажармаганлик нисбатан қўриладиган чоралар.

1.7. Келишмовчиликларни ўзаро ишонч ва ҳурмат асосида ҳал этиш йўллари.

II. ТОМОНЛАРНИНГ МАЖБУРИЯТЛАРИ

2.1. Касаба уюшма томонидан ишлаб чиқаришни юксалтириш ходимлар фаровонлигининг негизи эканлигини эътироф этилиши.

2.2. Иш берувчи томонидан касаба уюшма қўмитасини корхона ходимларининг ягона ваколатли вакили сифатида тан олиниши.

2.3. Томонлар касаба уюшма аъзолик бадалларининг корхона бухгалтерияси орқали пул ўтказиш йўли билан тўланиши тартибини сақлаб қолиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайдилар.

2.4. Иш берувчининг мажбуриятлари:

а) жамоа шартномасига кирмаган ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича қарорлар қабул қилишдан олдин касаба уюшма қўмитаси билан олдиндан келишиб олиш;

б) касаба уюшма қўмитаси талаб қилганда унга меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маъ-

3

лумотлар тақдим этиш;

в) касаба уюшма қўмитасининг уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун уни хоналар, транспорт, ташкилий техника, алоқа воситалари, канцелярия моллари билан бепул таъминлаш;

г) касаба уюшма қўмитаси ҳисоб рақамига маданий-оммавий ва спорт-соғломлаштириш ишлари учун ҳар ойда меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг ____% миқдорида пул ўтказиб бориш.

2.5. Касаба уюшма қўмитасининг мажбуриятлари:

а) корхонанинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланиш дастурларини бажарилишига кўмаклашиш, бу борада ходимлар ташаббуси ва ижодиётини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш;

б) қўлланилаётган меҳнатга ҳақ тўлаш тизимлари, иш ҳақи тўланиши, жамоа шартномаси бўйича қўшимча тўловлар берилиши тўғрилигини, шунингдек, меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси шароитларини яхшилаш бўйича тадбирлар бажарилишини назорат қилиш;

в) меҳнат қонунчилиги бажарилишини назорат қилиш;

г) иш жойларидаги мавжуд камчиликларни ўз вақтида бартараф этилишига эришиш ва иш жойларини меҳнат муҳофазаси, хавфсизлик техникаси ва саноат санитарияси қоидалари талабларига мувофиқ ҳолатга олиб келиш борасида иш берувчи томонидан тегишли чоралар кўрилишини талаб қилиш;

д) ходимлар ва уларнинг оила аъзоларини дам олиши ва соғломланиши учун ходимларнинг аризаларини тегишли соғломлаштириш масканларига йўлланмалар билан таъминлаш;

е) корхонада меҳнат ва турмуш шароитлари аҳволининг жамоат назоратини ташкил қилиш ва амалга ошириш;

ж) касаба уюшма аъзолари орасида меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлашга қаратилган тушунтириш ва ташкилий ишларни олиб бориш, можароларга олиб келувчи вазиятларни олдини олишга қаратилган чоралар кўриш;

з) касаба уюшма аъзоларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш.

III. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ — ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ

3.1. Жорий йилда бажарилиши лозим бўлган ишлар ҳажми.

3.2. Режалаштирилган фойда миқдори ва уни тақсимлаш йўллари.

3.3. Хом-ашёни етказиб бериш шартномалари ва тайёр маҳсулотни сотиш.

3.4. Корхона таъсисчилигида барпо этилган қўшма, кичик ва бошқа ташкилотлар фаолият кўрсатишининг шартлари.

3.5. Ишлаб чиқариш дастурининг бажарилганлиги, молиявий аҳвол ва корхона фойдасидан фойдаланиш тўғрисида меҳнат жамоасини мунтазам хабардор қилиб бориш тадбирлари.

3.6. Ходимларни бозор муносабатларининг энг долзарб масалалари бўйича ўқитиш шарт-шароитлари.

IV. МУЛК ШАКЛЛАРИНИНГ ЎЗГАРИШИ (ХУСУСИЙЛАШТИРИШ)

4.1. Касаба уюшма қўмитаси вакилини ҳал қилувчи овоз билан хусусийлаштириш бўйича комиссия таркибига киритиш.

4

4.2. Хусусийлаштиришнинг асосий шакллари ва уни ўтказиш муддатлари, масъул мансабдор шахслар.

4.3. Корхона тасарруфидаги мол-мулкни касаба уюшма қўмитасининг розилигисиз сотилиши, бошқаларга ўтказилиши, ижарага берилишига йўл қўймаслик.

4.4. Мулк шаклларини ўзгартиришда унинг у ёки бу вариантини танлашда меҳнат жамоаси фикрини ҳисобга олиш.

4.5. Хусусийлаштириш ва корхона мулкини баҳолаш бўйича комиссия таркибида касаба уюшма қўмитаси вакилининг иштирок этиши.

4.6. Акцияларни тайёрлаш ва тақсимлаш тартиби.

4.7. Хусусийлаштирилгандан кейин ижтимоий инфратузилма объектларини фаолият кўрсатиш тартиби.

4.8. Хусусийлаштириш жараёнида ходимларнинг айрим гуруҳларига имтиёзлар бериш.

4.9. Аввал тузилган жамоа шартномасини корхона хусусийлаштирилгандан кейин амал қилиш муддатлари ва шартлари.

V. МЕҲНАТГА ҲАҚ ТЎЛАШ

5.1. Меҳнатга ҳақ тўлаш шакллари, тизими ва ҳажми, натура шаклидаги тўловларни маълум фоиз билан чегаралаш, тўловнинг бу шакли қўлланилганда ижтимоий суғурта ва касаба уюшмалари аъзолик бадалларини ўз вақтида ўтказишни таъминлаш.

5.2. Ягона тариф сеткаси нуллик разрядининг мазкур корхонада ўрнатиладиган ставкаси, ўртача иш ҳақини етказиладиган даражаси.

5.3. Иш ҳақини тўлаш муддатлари. Иш берувчи (ёки унинг вакили сифатида қатнашувчи шахс)нинг айби билан иш ҳақини тўлаш кечиктирилганда, унинг миқдорини индексация қилиш масаласи, раҳбарга нисбатан кўриладиган чоралар.

5.4. Ходимларнинг турли гуруҳлари меҳнатига ҳақ тўлаш тўғрисида низом.

5.5. Иш вақтининг янги нормаларини жорий этиш тартиби.

5.6. Ишлаб чиқариш нормаси камайтирилган шахслар (ногиронлар, ёш ишчилар, ҳомиладор аёллар ва бошқалар) рўйхати.

5.7. Ходимлар тоифалари учун жорий этиладиган устамалар, қўшимча тўловлар ва компенсацияларнинг аниқ миқдорлари:

- ноқулай, оғир ва зарарли меҳнат шароитлари учун қўшимча тўловлар;

- кечки, тунги сменалардаги, ишдан ташқари вақтлардаги, дам олиш ва байрам кунларидаги ишлар учун оширилган миқдордаги иш ҳақи;

- ишдаги иқлим шароитлари учун (ёз ва қиш фаслларида) қўшимча тўловлар;

- бригадага раҳбарлик қилгани учун, ўриндошлик учун қўшимча тўловлар;

- кўп йиллик узлуксиз хизматлари учун, юқори касб маҳорати учун устамалар;

- ходимнинг хизмат даврида кўчиб юриш билан боғлиқ ишлардаги қўшимча харажатларини, шунингдек, бошқа жойга кўчиб бориш билан боғлиқ харажатларини, хизмат сафари давридаги суткалик харажатларини қоплаш;

- қишлоқ хўжалик ишларига жалб этилган ходимларнинг ўртача иш ҳақини сақлаб қолиш;

- иш берувчининг розилиги билан ходимга тегишли мол-мулк (транспорт воситалари, асбоблар, ашёлар ва ҳоказо)дан фойдаланилганда ушбу ха-

5

ражатларни қоплаш;

- ходимнинг айби билан қисман брак деб топилган маҳсулотга ҳақ тўлаш миқдорлари;

- иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш (малака ошириш, рационализаторлик таклифларини жорий этиш ишида қатнашиш, хизмат сафарида бўлиш, тиббий кўрикдан ўтиш ва бошқа ҳолларда) мақсадида ходимнинг ишдан озод этиш шартлари, шунингдек, ана шу давр учун тўланадиган кафолатли тўловлар миқдорлари.

5.8. Йил якунлари бўйича мукофотлаш, тақдирлаш тизимлари.

5.9. Қўшимча имтиёзлар (овқатланишни арзонлаштириш, ишга бориб-келишдаги транспорт харажатларини қоплаш ва ҳоказо).

VI. МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ. БАНДЛИК КАФОЛАТЛАРИ

6.1. Касбига, малакасига ва меҳнат шартномасига мувофиқ ходимларни тўла-тўкис иш билан таъминлаш.

6.2. Меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилиниши фақатгина касаба уюшма қўмитасини олдиндан розилигини олиб амалга ошириш (корхона тугатилган ва корхона раҳбари билан меҳнатга оид муносабатлар бекор қилинган ҳоллар бундан мустасно).

6.3. Ходим вақтинча бошқа ишга ўтказилган даврда унга бажараётган ишига қараб, лекин аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда иш ҳақи тўлаш. Бошқа ишга ўтказиш муддатини чегаралаш, меҳнатга тўланадиган иш ҳақининг аниқ миқдорлари, шунингдек, ишлаб чиқариш зарурияти деб ҳисобланадиган ҳолатлар мезонлари.

6.4. Корхона ва унинг тизим бирликларини тугатиш ёки қайта ташкил этиш, ишлаб чиқаришни бутунлай ёки қисман тўхтатиш тўғрисидаги ниятни (агар бундай ҳолатлар иш жойларини қисқартирилишига ёхуд меҳнат шартларини ноқулай тарзда ўзгартиришга олиб келадиган бўлса) касаба уюшма қўмитасига камида икки ой олдин етказиш.

6.5. Иш ҳажми камайганда, мулк шакли ўзгарганда иш жойлари ва кадрларни сақлаб қолиш мақсадида ишловчиларни иш берувчи ҳисобидан қайта тайёрлаш ва қайта ўқитишни уюштириш.

6.6. Ходимлар сони қисқартирилаётганда:

а) ишдан бўшаган ходимларни иш билан таъминлаш учун цехлар, ижарали, кичик корхоналар барпо этишни кўзда тутиш;

б) вақтинча ишлайдиган ходимларни сонини чегаралаш, ўриндошликни тақиқлаш, четда бажариладиган ишларни жамоанинг ўзига бериш;

в) ходимларнинг хоҳишига кўра уларга иш ҳақи сақланмаган ҳолда қисқа муддатли таътиллар бериш;

г) қисқартириш тўғрисидаги огоҳлантириш амал қилаётган даврда ходимнинг ўз хоҳиши билан меҳнат шартномасини бекор қилинишини томонлар келишувига биноан огоҳлантириш муддатига мувофиқ келадиган пуллик компенсация тўлаш билан амалга ошириш;

д) меҳнатга жойлаштириш ва бошқа касбга ўргатиш бўйича хизмат идоралари билан шартнома тузиш;

е) меҳнат бозорида рақобат қила олмайдиган ходимларнинг штатлар қисқартирилиши муносабати билан ишдан бўшатилишига йўл қўймаслик;

ж) қисқартириш ўтказилаётганда ишда қолди-

6

риш учун афзаллик ҳуқуқи бериладиган ходимлар тоифалари.

6.7. Меҳнат шартномаси томонларининг моддий жавобгарлиги. Иш берувчининг ходим келтирган зарарни қоплаш тўғрисидаги даъвосидан воз кечиш ҳоллари. Тўла моддий жавобгарлик тўғрисида шартнома тузилиши лозим бўлган ходимлар тоифаларининг рўйхати.

VII. ИШ ВАҚТИ ВА ДАМ ОЛИШ ВАҚТИ

7.1. Ходимлар учун иш ҳафтасининг узунлиги (соат):

- нормал меҳнат шароитларидаги ишларда банд бўлган ходимлар учун (МК 115-моддасига биноан: 40 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас);

- меҳнат шароити ноқулай ишларда банд бўлган ходимлар учун 15-сон иловада келтирилган рўйхатга мувофиқ (МК 117-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас);

- 16 ёшдан ва 18 ёшгача бўлган ходимлар учун (МК 242-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас);

- 16 ёшга тўлмаган ходимлар учун (МК 242-моддасига биноан: 24 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас);

- I- ва II-гуруҳ ногиронлари бўлган ходимлар учун (МК 220-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас);

- алоҳида тусга эга бўлган ишларда ва меҳнат шароити ўта зарарли ва ўта оғир ишларда банд бўлган ходимлар учун (Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133-сон қарорида кўрсатилган меъёрлар);

- уч ёшга тўлмаган болалари бор, бюджет ҳисобидан молиявий жиҳатдан таъминланадиган ташкилотлар ва муассасаларда ишлаётган аёллар учун (МК 228*-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас).

7.2. Ходимларни иш вақтидан ташқари вақтлардаги, кечки ва тунги вақтдаги, дам олиш ва байрам кунларидаги ишларни бажаришга жалб этиш тартиби.

7.3. Ходимлар турли гуруҳлари учун иш кунининг узунлиги.

7.4. Иш вақтини жамлаб ҳисобга олишни қўллаш тартиби, шунингдек, ҳисобга олинадиган давр мобайнида ходимларга ҳар ойда тўланадиган иш ҳақи миқдорини тенглаштиришга қаратилган чора-тадбирлар.

7.5. Йиллик асосий ва йиллик асосий узайтирилган таътилларнинг энг кам муддати.

7.6. Қўшимча таътиллар олиш ҳуқуқини берувчи ишлар, касблар ва лавозимлар рўйхати, қўшимча таътиллар муддати, уларни бериш тартиби ва шартлари.

7.7. Йиллик таътилларни олиш ҳуқуқини берадиган иш стажини ҳисоблаб чиқаришнинг алоҳида қоидалари.

7.8. Табиий-иқлим шароитлари оғир ва ноқулай жойларда (ҳатто улар бундай жойларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳукумати томонидан белгиланган рўйхатга кирмаган тақдирда ҳам) ходимларга йиллик қўшимча таътил бериш масаласи.

7.9. Йиллик таътиллар учун ҳақ тўлаш муддатлари.

7.10. Болалик аёл ходимлар учун:

- болани парвариллаш таътиллари вақтини кейинги ҳақ тўланадиган йиллик таътил олиш ҳуқуқини берадиган иш стажига қўшиш шартлари;

ТУЗИШ БЎЙИЧА ТАВСИЯЛАР

2001 йил учун

7

- икки ёшга тўлмаган болани овқатлантириш учун бериладиган танаффусларнинг аниқ муддати ва уларни бериш тартиби.

7.11. Ходимга иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътиллар бериш шартлари. Муддати икки ҳафтадан кўп бўлган иш ҳақи сақланмаган ҳолда бериладиган таътиллар вақтини ҳам йиллик асосий таътилни олиш ҳуқуқини берадиган меҳнат стажига қўшиш шартлари.

7.12. Ходимларга оилавий сабабларга кўра, шунингдек, ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда таълим олаётган ходимларга, иш ҳақи сақланиб қолдириладиган қўшимча таътиллар (меҳнат таътилидан ташқари) бериш шартлари.

VIII. МЕҲНАТ МУҲОФАЗАСИ

8.1. Иш жойларидаги меҳнат шароитларини, меҳнат муҳофазасини ва хавфсизлик техникаси аҳволини яхшилаш бўйича тадбирлар ўтказиш учун зарур бўлган маблағ ва ашёлар ажратилишини кўзда тутиш ва уларни ишлатиш тартиби.

8.2. Меҳнат шароити ноқулай ишларнинг рўйхати, бу ишларда банд бўлган ходимларга бепул бериладиган сут (ёки шунга тенг озиқ-овқат маҳсулотлари), даволаш-профилактика озиқ-овқати, газли шўр сув (иссиқ цехларда ишловчилар учун), махсус кийим-бош, махсус пойабзал, бошқа шахсий ҳимоя ва гигиена воситаларининг нормалари, таъминот тартиби ва шартлари.

8.3. Меҳнат шароити ноқулай ишларда банд бўлган ходимларни корхона ҳисобидан тиббий кўрикдан ўтказиш муддатлари.

8.4. Асбоб-ускуналар, машина ва механизмларни хавфсизлик талабларига мувофиқ ҳолга келтириш.

8.5. Ишлаб чиқариш бино ва иншоотларини техник жиҳатидан қониқарли ҳолда сақлаш.

8.6. Иш жойларида чангланиш, ифлосланиш, шовқин ва тебранишларнинг нормада бўлишини таъминлаш, иш жойларида об-ҳаво, намгарчилик режими ва ёруғликнинг нормал бўлишига эришиш.

8.7. Оғир меҳнат шароитларида банд бўлган ходимлар сонини камайтириш чоралари, бундай ишларда хотин-қизлар меҳнатидан фойдаланишдан воз кечиш.

8.8. Меҳнат шароитлари ва муҳофазаси қоидаларига мувофиқ иш жойларини паспортлаштириш ва аттестация қилишни ўтказиш.

8.9. Куз-қиш даврида ишлашга тайёргарлик кўриш юзасидан тадбирлар бажарилишини назорат қилиш.

8.10. Ходимлар айрим гуруҳларини махсус кийим-бош билан қўшимча таъминлаш шартлари.

8.11. Ўз вақтида ювиш учун махсус кийим-бошни икки комплектда бериш масаласини кўриб чиқиш.

8.12. Озиқ-овқат, сут, витаминли дори-дармонлар ва ҳоказоларни бепул бериш.

8.13. Ходимларни корхона ҳисобидан бахтсиз ҳодиса ва касб касалликларидан суғурта қилишнинг аниқ миқдорлари.

8.14. Бахтсиз ҳодиса оқибатида ногирон бўлиб қолган ходимга ва бахтсиз ҳодиса оқибатида нобуд бўлган ходим оиласига тўланадиган бир марталик ёрдам пулининг миқдорлари.

IX. МЕҲНАТ ИНТИЗОМИ

9.1. Ходимлар томонидан меҳнат вазифаларини бажаришлишини мавжуд меъёрий ҳужжатлар (меҳнат шартномалари, Устав, корхона қўлланмаси, ички тартиб қоидалари) асосида назорат қилиниши ва амалга оширилиши.

8

9.2. Ходимларни ишдаги муваффақиятлари учун рағбатлантириш турлари, уларни қўллаш тартиби, афзаллик ва имтиёзлар бериш.

9.3. Юбилей саналари ва пенсия ёшига етганда рағбатлантириш.

9.4. Ходимларнинг корхона (тармоқ)даги узлуксиз меҳнат стажи саналарини нишонлаш.

X. ИЖТИМОИЙ ИМТИЁЗ ВА КАФОЛАТЛАР

10.1. Болалик аёллар ва 18 ёшга тўлмаган шахсларга бериладиган қўшимча имтиёзлар.

2001 йилни «Она ва бола йили» деб эълон қилиниши муносабати билан, молиявий имкониятлардан келиб чиққан ҳолда, қуйидаги имтиёзларни жорий этиш мақсадга мувофиқдир:

- болалар дам олиш оромгоҳлари, санаторийларига йўлланмалар қийматини қисман қоплаш;
- ходимлар фарзандлари учун дарсликлар, ўқув анжомлари ва мактаб формасини харид қилиш;
- ходимлар фарзандлари спорт секцияларида шуғулланишлари харажатларини қоплаш;
- болалик аёлларга қисқартирилган иш куни ёки қўшимча дам олиш куни берилишини таъминлаш;
- ҳомиладор аёлларни енгил ишга ўтказиш тартиби;
- кўп болалик аёллар учун ижтимоий ҳимоя жамғармасини ташкил этиш;
- штатлар қисқартирилганда болалик аёлларга ишда қолдиришда афзаллик бериш;
- корхона ҳисобидан туғиш таътилларини ҳомиладорликнинг 5-6 ойидан бошлаб бериш;
- 2 ёшдан 3 ёшгача фарзанди бор аёлларга ҳар ойда моддий ёрдам кўрсатиш;
- бошқа тадбирлар.

10.2. Ходимларнинг турли гуруҳлари, шунингдек, корхонадан пенсияга чиққанлар, уруш ва меҳнат фахрийлари учун ижтимоий-маиший имтиёзлар, қўшимча ижтимоий суғурталаш, моддий ёрдам кўрсатиш, тиббий хизмат кўрсатиш, дам олиш ва санаторий-курортларда даволаш, уй-жой қуриш масалалари ва ҳоказо.

(Мазкур бобга киритилган ижтимоий тўловлар миқдорини Ўзбекистон Республикасида ўрнатилган энг кам иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобида режалаштириш мақсадга мувофиқдир).

XI. МАДАНИЙ-ОММАВИЙ, ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ-СОҒЛОМЛАШТИРИШ, СПОРТ ИШЛАРИ

11.1. Корхона, ташкилот ва муассасаларда маънавият ва маърифат хоналарини ташкил этиш, уларни мунтазам равишда фаолият кўрсатиши учун зарур шарт-шароит яратиб бериш.

11.2. Маданият уйлари, саройлари ва клубларнинг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш, уларни ўз вақтида таъмирлаб бориш ва жиҳозлаш.

11.3. «Маънавият ва маърифат» хоналари, клублар, маданият саройлари ва уйларини Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари, Мустақиллик йилларида чоп этилган замонавий адабиётлар (шу жумладан, «Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар» китобчаси) ҳамда плакатлар ва техник воситалар билан таъминлаш.

11.4. Маданият уйлари, саройлар ва клублар учун хўжалик органлари ҳисобидан меъёрий даражада маблағлар ва штатлар ажратиш.

11.5. Умумхалқ ва касб байрамлари арафасида кам таъминланган, кўп болалик, ёлғиз оилаларга,

9

меҳрибонлик уйлари тарбияланувчиларига хайрия ёрдами кўрсатиш.

11.6. Тарихий ёдгорликлар мавжуд бўлган республиканинг қадимий шаҳарларига саёҳатлар уюштириш.

11.7. Меҳнаткашлар фарзандларини Янги йил арча байрами томошаларига ташрифини уюштириш, уларни хўжалик органлари маблағлари ҳисобидан байрам совғалари билан тақдирлаш.

11.8. Меҳнат жамоалари ва ўқув юртларида жисмоний тарбия жамоаси ёки клубни тузишга эришиш. Уларда Республика Ҳукумати томонидан жорий этилган «Алпомиш» ва «Барчиной» махсус тестлари меъёрий талабларининг бажарилиши учун шароит яратиб бериш.

11.9. Меҳнат жамоаларида хўжалик органлари маблағлари ҳисобидан жисмоний тарбия бўйича йўриқчи лавозимини киритиш.

11.10. Меҳнат жамоаларида ишлаб чиқариш гимнастикасини жорий этиш.

11.11. Корхона, ташкилот ва ўқув юртлари тасарруфидаги спорт иншоотларини зарур жиҳозлар ва анжомлар билан таъминлаш. Турар-жой ва ётоқхоналар атрофида спорт майдончалари, кичик заллар қуриш ҳамда керакли спорт жиҳозлари билан таъминлаш.

11.12. Меҳнаткашлар фарзандларининг болалар ва ўсмирлар спорт мактабларига кенг жалб этиш, уларни ва ота-оналарини спорт-соғломлаштириш гуруҳларидан имтиёзли равишда фойдаланишлари учун маблағ ажратиш.

11.13. Меҳнат жамоаларида, ўқув юртларида мунтазам равишда спорт турлари бўйича мусобақалар уюштириш, голибларни муносиб тақдирлаш, туман, шаҳар, вилоят, республика ва халқаро мусобақаларда иштирок этишлари учун ҳар томонлама шароит яратиб бериш.

11.14. Болалар соғломлаштириш оромгоҳларининг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш, уларни мавсумга ўз вақтида тайёрлаш.

11.15. Оромгоҳларни эстетик жиҳатдан жиҳозлаш, болаларнинг хавфсизлигини таъминлаш бўйича барча чораларни белгилаш.

11.16. Болалар соғломлаштириш оромгоҳларида «Маънавият ва маърифат» хоналари ва бурчаклари, кутубхоналар ташкил этиш ва уларни керакли кўргазмалар ва Президент асарлари ва янги бадиий асарлар билан таъминлаш.

11.17. Тасарруфидаги оромгоҳ ходимларини оқ-латлантиришни арзонлаштириш учун қўшимча маблағлар ажратиш.

11.18. Корхона ва ўқув юртлари қошидаги санаторий-профилакторийларда мактаб ўқувчиларини таътил даврида ўз ота-оналари билан биргаликда стационар ёки амбулатория тарзида соғломлаштириш.

XII. МЕҲНАТ НИЗОЛАРИ

12.1. Меҳнат низолари комиссиясини тузиш, унинг миқдорий таркиби ва ваколатлари муддати.

XIII. КАСАБА УЮШМА ҚЎМИТАСИ ВА КАСАБА УЮШМА САЙЛАНМА ФАОЛЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ КАФОЛАТЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ

13.1. Асосий ишидан озод қилинган касаба уюшма ходимларини меҳнат жамоаси аъзоси (акциядор) сифатидаги ҳуқуқлари, уларга корхонадаги барча имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқини бериш, уларнинг корхонада (тармоқда)ги узлуксиз иш стажи сақлаб қолиниши.

10

13.2. Корхона Устави лойиҳаси хусусида касаба уюшма қўмитаси билан мажбурий равишда келишиб олиш.

13.3. Асосий ишидан озод қилинмаган касаба уюшма сайланма ходимларининг касаба уюшма вазифаларини бажариш учун кетган вақтига ҳақ тўлаш.

ЖАМОА ШАРТНОМАСИГА ИЛОВАЛАРНИНГ ТАВСИЯВИЙ РЎЙХАТИ

1. Меҳнат муҳофазаси бўйича келишув.
2. Ходимларни жорий мукофотлаш тўғрисидаги низом.
3. Меҳнатга ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом.
4. Корхонада қабул қилинган тарификация.
5. Кўп йиллик хизматлари учун устама тўлаш тўғрисидаги низом.
6. Йил якунлари бўйича рағбатлантириш тўғрисидаги низом.
7. Навбатдаги меҳнат таътилига кетишда моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги низом.
8. Моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги низом.
9. Ходимга тегишли мол-мулкдан фойдаланилганда харажатларни қоплаш тўғрисидаги низом.
10. Пенсияга чиқишда бир марталик моддий ёрдам пулини тўлаш тўғрисидаги низом.
11. Махсус кийим-бош, махсус пойабзал ва бошқа якка тартибдаги ҳимоя воситаларини бепул оладиган касб ва лавозимлар рўйхати.
12. Ишлаган кунларида бепул совун оладиган касблар рўйхати.
13. Ишдан ташқари вақтларда, тунги, кечки вақтларда, дам олиш ва байрам кунларидаги ишлар рўйхати ва бундай ишларга жалб қилиниши мумкин бўлган лавозимлар рўйхати.
14. «Ишлаб чиқариш зарурати» деб эътироф этиладиган ҳолатлар мезонлари.
15. Қўшимча таътил ва қисқартирилган иш куни ўрнатиладиган ноқулай меҳнат шароитларидаги касб ва лавозимлар рўйхати.
16. Ички тартиб қоидалари.
17. Тўла моддий жавобгарлик тўғрисидаги шартнома тузган ходимлар рўйхати.
18. Йиллик узайтирилган ёки қўшимча таътил ҳуқуқини берувчи лавозимлар рўйхати.
19. Ишламаётган ходимлар ўрнига ишлаганда қўшимча тўловларни аниқлаш ва тақсимлаш тартиби тўғрисидаги низом.
20. Талаба ва ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш практикасига раҳбарлик қилган ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом.
21. Корхонани капитал таъмирлаш ишлари режаси.
22. Қишги-баҳорги ва кузги-қишги мавсумга тайёргарлик кўриш режалари.

Юқорида баён қилинган тизимга мувофиқ тузилган жамоа шартномаси ўз кучини шартномада кўрсатилган муддатгача ёки томонлар янги шартнома тузгунларига қадар сақлаб қолади.

Корхона таркиби, структураси, номи ёки раҳбари ўзгариши жамоа шартномаси тақдирига таъсир қилмайди.

Корхона мулк эгасини ўзгариши шартномани олти ой ичида қайта тузишни талаб этади. Агар томонларнинг биронтаси музокараларни бошлаш ташаббуси билан чиқмаса, жамоа шартномаси кўрсатилган муддатда ўз кучини йўқотади.

11

Жамоа шартномаси қандай бажарилганлиги тўғрисида унга имзо чеккан шахслар (корхона комиссияси томонидан тузилган далолатнома асосида) йилида камида бир марта (ёки жамоа шартномасида белгиланган муддатларда) меҳнат жамоаси умумий йиғилиши (конференцияси) олдида ҳисобот берадилар.

«2001 йил учун жамоа шартномаларини тузиш бўйича тавсиялар»га Илова

МЕҲНАТ КОДЕКСИДА НОРМАТИВ ТУСДАГИ ҚОИДАЛАР ЖАМОА ШАРТНОМАСИДА МУСТАҲКАМЛАБ ҚЎЙИЛИШИ МУМКИН ЁКИ ШАРТ ДЕБ БЕВОСИТА КЎРСАТМА БЕРИЛГАН МОДДАЛАР РЎЙХАТИ

Қонунлардагига нисбатан қўшимча меҳнат ҳуқуқлари ва кафолатлари (4-модда).

Касаба уюшмаларининг ва улардаги сайлаб қўйиладиган органларнинг давлат ва хўжалик органлари, иш берувчилар билан ўзаро муносабатларидаги ҳуқуқлари (22-модда).

Иш билан таъминлаш соҳасида қўшимча имтиёзлар (70-модда).

Ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш учун узрли сабаблар рўйхати, шунингдек, бошқа ишга ўтказилганда меҳнатга ҳақ тўлаш тартиби (94-модда).

Ходимни бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси, меҳнатга тўланадиган ҳақнинг аниқ миқдорлари, шунингдек, ишлаб чиқариш зарурияти деб ҳисобланадиган ҳолатлар (95-модда).

Касаба уюшма қўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органининг олдиндан розилигини олмай туриб меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилинишига йўл қўйилмаслиги (101-модда).

Ходимларни ишда қолдиришда афзаллик бериладиган қонунчиликда назарда тутилганидан бошқа ҳолатлар (103-модда).

Корхонада ноқулай меҳнат шароитларидаги ишлар рўйхати ва уларни бажаришда иш вақтининг муайян муддати (117-модда).

Ходимнинг илтимосига кўра унга тўлиқсиз иш вақти белгиланиши учун асослар рўйхати (119-модда).

Иш вақтини жамлаб ҳисобга олишни қўлланиш тартиби, ҳисобга олинадиган давр муддати, шунингдек, ҳисобга олинадиган давр мобайнида ходимларга ҳар ойда тўланадиган иш ҳақи миқдорини тенглаштиришга қаратилган чора-тадбирлар (123-модда).

Ходимларни дам олиш, байрам (ишланмайдиган) кунлари ишга жалб этишга алоҳида ҳолларда, жамоа шартномасида белгиланган асослар бўйича ва тартибда йўл қўйилади (130-модда, 132-модда).

Корхоналарда қўшимча таътил олиш ҳуқуқини берувчи ишлар, касблар ва лавозимлар рўйхати таътилларнинг муддати, уларни бериш тартиби ва шартлари (137-модда).

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати белгилаб қўйган табиий-иқлим шароитлари оғир ва ноқулай жойлар рўйхатига кирмаган бошқа жойларда ҳам ушбу шароитлардаги иш учун йиллик қўшимча таътил бериш (138-модда).

Иш ҳақи сақланмаган ҳолда бериладиган муддати икки ҳафтадан кўп бўлган таътил вақтини ҳам йиллик асосий таътилни олиш ҳуқуқини берадиган меҳнат стажига қўшиш масаласи (142-модда).

Таътил учун ҳақ тўлаш муддати (148-модда).

Меҳнат ҳақи шакли ва тизимлари, мукофотлар,

12

қўшимча тўловлар, устамалар, рағбатлантириш тарзидаги тўловларни белгилаш (153-модда).

Иш вақтидан ташқари ишлар ҳамда дам олиш кунлари ва байрам кунларидаги ишлар учун тўланадиган ҳақнинг аниқ миқдори (157-модда).

Тунги вақтдаги ва кечки сменадаги иш учун тўланадиган ҳақнинг аниқ миқдори (158-модда).

Ходимнинг айби билан қисман яроксиз маҳсулот учун камайтириладиган ишбай баҳолар (159-модда).

Меҳнатга ҳақ тўлаш муддатлари, иш берувчининг айби билан ходимга ҳақ тўлаш кечиктирилганлиги учун жавобгарлик (161-модда).

Иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш вақтида ходимга бериладиган кафолатлар (166-модда).

Ходимнинг (171-, 172-, 173-моддаларда кўрсатилган) иш билан боғлиқ қўшимча харажатларини компенсация қилиш шартлари ва тартиби (170-модда).

Меҳнат учун рағбатлантиришнинг турлари, уларни қўллаш тартиби, афзаллик ва имтиёзлар бериш (180-модда).

Меҳнат шартномаси тарафларининг моддий жавобгарлиги (185-модда).

Ходимнинг соғлиғига шикаст етказилганлиги ёки унинг вафоти муносабати билан бир йўла бериладиган нафақанинг миқдори (194-модда).

Давлат мулки шаклидаги корхоналарда иш берувчининг ходимдан зарарни ундиришдан воз кечиш ҳоллари (200-модда).

Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузиладиган ходимларнинг тоифалари рўйхати, шунингдек, бевосита пул ёки товар бойликлари билан муомала қилувчи ходимлар томонидан ишлар биргаликда бажариладиган бўлса, жамоа (бригада) моддий жавобгарлиги жорий этилиши мумкин бўлган бўлинмаларнинг рўйхати жамоа шартномаларида белгиланади (203-модда).

Меҳнатни муҳофаза қилиш тадбирларига ажратиладиган маблағ ва материаллардан фойдаланиш тартиби (216-модда).

Ходимларни сут, даволаш-профилактика озиқ-овқати, газли шўр сув, шахсий ҳимоя воситалари билан таъминлаш тартиби ва шартлари (217-модда).

Болани парваришлаш таътилларининг вақтини кейинги ҳақ тўланадиган йиллик таътил олиш ҳуқуқини берадиган иш стажига қўшиш шартлари (234-модда).

Икки ёшга тўлмаган болани овқатлантириш учун бериладиган танаффусларнинг аниқ муддати ва уларни бериш тартиби (236-модда).

Меҳнатни муҳофаза қилиш, иш вақти, таътиллар ва бошқа меҳнат шартлари соҳасида ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар учун қўшимча имтиёзлар белгилаш (240-модда).

Таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиб, ўқув режасини бажараётган ходимлар учун иш жойидан ҳақ тўланадиган қўшимча таътилга чиқиш, қисқартирилган иш ҳафтаси шароитида ишлаш ва бошқа имтиёзлар (249-модда).

Меҳнат низолари комиссиясини тузиш, унинг сон таркиби ва ваколатлари муддати белгилаш (262-модда).

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгашининг мутахассислари томонидан тавсия этилган.

ЛОЙГА ЖОН БАҒИШЛАБ

Самарқандлик таниқли керамикачи рассом Юрий Кан айни пайтда «Мустақиллигимизнинг 10 йиллиги — умид, гўзаллик, бунёдкорлик байрами» деб номланган мураккаб композиция устида иш олиб бораётир.

Асли Чимкентда туғилган, Тошкент театр ва рассомчилик институтининг бадиий керамика бўлимини тугатиб, Самарқанддаги Улуғбек номли фабрикада бош рассом бўлиб иш бошлаган бу инсон 1996 йилга қадар ўз фаолиятини сопол буюмлар заводида давом эттирди.

Бундан беш йил муқаддам Самарқанд кооператив коллежи директори Маҳмуд Ҳамроев ёрдамида шу ўқув даргоҳи қошида керамика цехини очишга муваффақ бўлди. Юрий Кан ўша ерга ишга таклиф этилди. Бу ерда ўзи бошлиқ, ўзи керамикачи рассом сифатида иш олиб борди. Хаёлига келган ғоялар, тафаккур маҳсулини жонлантирувчи ҳам ўзи бўлди. Устанинг қўлларида оддийгина лой жонланиб, шу қадар нафосат касб этганидан киши битмас-туганмас завқ олади. Катта маҳорат билан нафис қилиб ишланган ошхона буюмлари жамланмаси, терракотадан ясалган эртак қаҳрамонлари — «Аждаҳо», «Йўлбарс» ва шунга ўхшаш санъат асарларини томоша қилиб бунинг шоҳиди бўласиз. Ана шундай муҳаббат билан яратилган «Чойхоначи», «Уста» асарлари ҳам кишиларда такрор ва такрор ҳайрат уйғотаверади.

— Ҳозирги бозор муносабатлари шароитида қарийб ҳамма нарса пул билан ўлчанади, — дейди коллеж директори Маҳмуд Ҳамроев. — Аммо уста бу қонуниятларни тан олишни истамайди. Юзлаб қариндошлари ва таниш-билишларига ўзи яшайдиган ҳудуд болаларига ўз қўллари билан яратган чиройли ўйинчоқларни, совға буюмларини ҳеч қандай таъмасиз чин кўнгилдан улашаверади. Шуни ҳам айтиш керакки, америкалик таниқли бизнесменлар устага тез-тез буюртма бериб, ўзларининг серҳашам ресторанлари учун юксак дид билан безатилган сопол буюмларни харид қилишади.

«Туркистон-пресс».

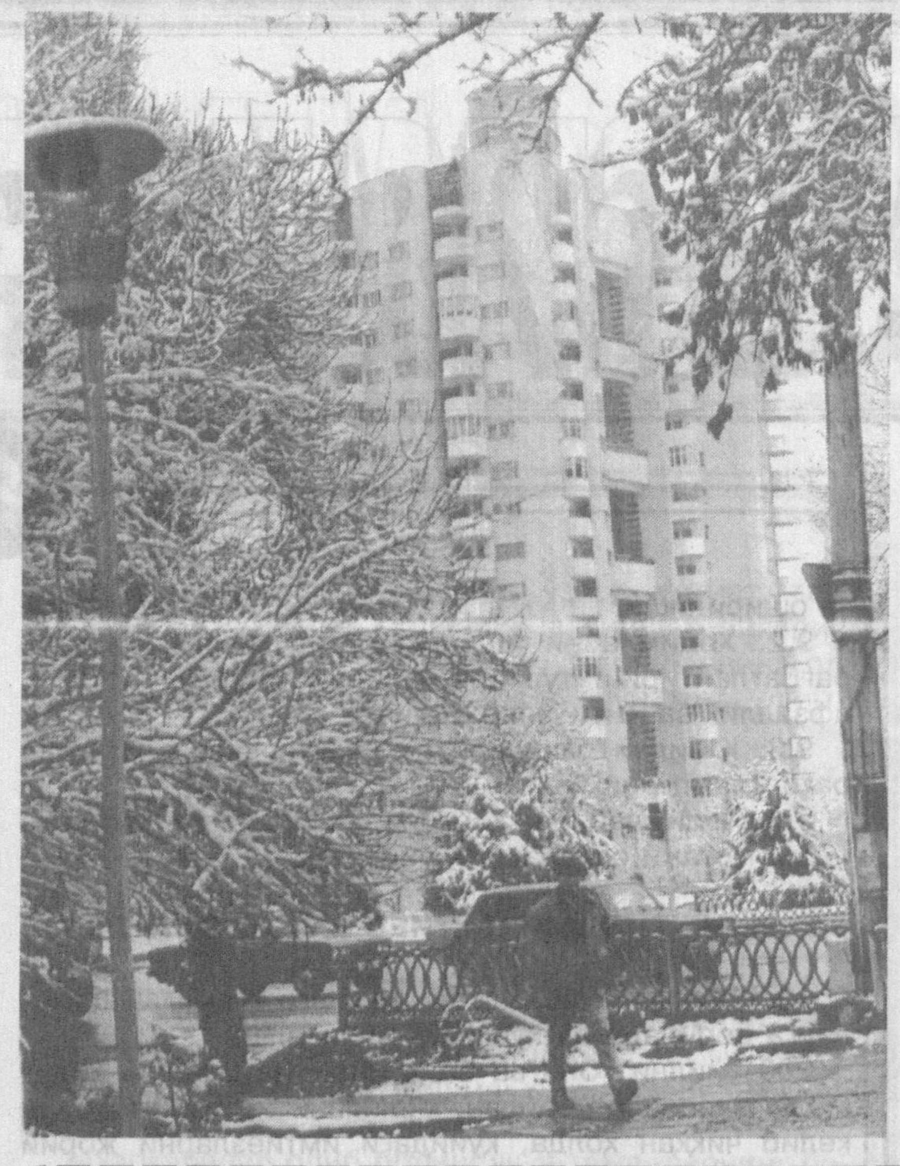

СЕВИНЧ БЎЛИБ ЁҒАЁТИР ҚОР

Дарахтларнинг бутоқларига,
Биноларнинг пештоқларига.
Ватанимнинг чўнг тоғларига,
Неклик бўлиб ёғаётир қор.

Орзум бўлиб, армоним бўлиб,
Оқлик инган жаҳоним бўлиб.
Замин тўлиб, осмоним тўлиб,
Соғинч бўлиб ёғаётир қор.

Темир ҚУРБОН.

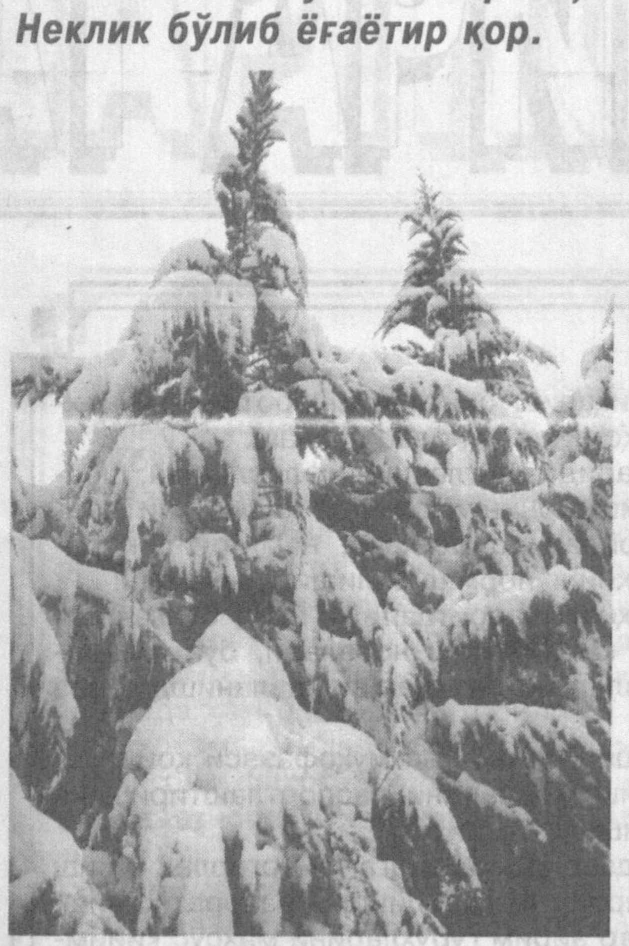

Д.АҲМАД олган суратлар.

«ЖАР» БИРИНЧИЛИГИ

«Жар» спорт мажмуида мамлакатимиз мустақиллигининг ўн йиллиги ва Ватан ҳимоячилари кунига бағишланиб, ўзбек кураши бўйича «Жар» спорт мажмуи биринчилиги мусобақаси ўтказилди.

Уни ўтказишдан асосий мақсад ёшлар ўртасида ўзбек курашини тарғиб қилиш, бу курашнинг келажаги бўлмиш ёш полвонларни тайёрлашдир, деди, - беллашувлар олдидан сўзга чиққан «Жар» спорт мажмуи мутасаддиларидан бири полковник Владимир Настиков. -Мусобақада йигирма килограмм вазндаги жажжи полвонлардан тортиб, саксон бир килограмм вазндаги полвонлар гиламга чиқди. Ёш полвонлар жами 13 вазн тоифасида, катта ёшдаги полвонлар эса 4 вазн тоифасида курашга тушдилар.

Ғолибларга медаллар, кубоклар, дипломлар ҳамда «Жар» спорт мажмуи раҳбарияти томонидан тайёрланган қимматбаҳо совғалар топширилди. Мусобақада халқаро кураш академияси президенти Жўрақул Турсунов ва Ўзбекистон кураш миллий федерацияси вице-президенти Талъат Усмонов иштирок этишди.

Мусобақанинг яна бир аҳамиятли томони шундаки, ўзбек курашида эндиликда қизларимиз ҳам фаол иштирок этмоқда. Бу ўз навбатида ўзбек курашининг келгуси Олимпиада ўйинлари қаторидан жой олиши учун замин яратилаётганидан далолатдир.

ИБРАТЛИ ТАЖРИБА ОММАЛАШТИРИЛДИ

Ҳозир мамлакатимизда академик лицей ва касб-ҳунар коллежларидан талайгинаси фаолият кўрсатмоқда. Янги турдаги бу каби ўқув юртларини замонавий компьютерлар, техника воситалари, дарслик ва қўлланмалар билан таъминлаш борасида кўрилаётган тадбирлар ижобий натижасини бермоқда.

Бу борада амалга оширилган ибратли ишларни оммалаштириш мақсадида Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ўрта махсус, касб-ҳунар таълими республика марказида тажриба ўрганиш гуруҳи тузилди.

Унинг дастлабки сайёр йиғилиши Бухоро вилоятида ташкил этилган лицей ва коллежларнинг моддий-техника базасини яратиш, ўқув-тарбия жараёнининг бугунги аҳволи тўғрисидаги масалалар кўриб чиқилди ҳамда ижобий баҳоланди.

Шу билан бирга Бухоро тажрибасидан фойдаланган ҳолда республикамиз бошқа ўқув юртларидаги камчиликларни бартараф этиш тадбирлари белгиланди.

Шерзод ДОНАЕВ.

ПУЛЛАРДА МАШҲУР КИШИЛАР СУРАТИ

Бир қатор давлат пулларида фан ва санъат арбобларининг сурати берилади. Масалан, Эрон риалида XI асрдаги Шарқнинг машҳур олими Абу Али ибн Синонинг қабр тошини кўриш мумкин.

Италия лирасида жаҳонга машҳур бўлган ҳайкалтарош, меъмор ва рассом Микеланжело, шоир Данте, буюк олим Галилео Галилий, композитор Вердиларнинг расмлари бор.

Австрия пулларида бу халқнинг миллий фахри саналган композитор Иоганн Штраус хотираси абадийлаштирилган. Франция пули — франкда ёзувчилардан Вольтер, Мольер ва Виктор Гюго, XVII аср драматурги Жан Расин, ўша замоннинг машҳур артисткаси Божар портрети учрайди.

1965 йили Францияда чиқарилган юз франклик банкнотда XVII аср француз драматурги Пьер Корнель портрети туширилган. Уни ёруғга тутилса қоғоз ичида Корнель қаламига мансуб асарлар қаҳрамонларининг расми кўринади.

Кўп давлатлар чиқарган энг йирик пулларнинг қиммати 500 сўмликдан ошмагани ҳолда, бир қатор мамлакатларда, масалан, Америка, Италия, Японияда 10.000 сўмлик пуллар ҳам бор. Пуллар қиймати алоҳида ҳарфлар билан ҳам белгиланади. Канаданинг бир доллари — А, икки доллари — В, минг доллари — К ҳарфлари билан ифодаланган.

ҲАШАР ЙЎЛИ БИЛАН

Урф-одатларимиз орасида тарбиявий аҳамиятга эга бўлганлари ҳам кўп. Шулардан бири ҳашардир. Ҳашар асли арабча «ҳашара» сўзидан олинган бўлиб, «йиғилмоқ», «бир жойга тўпланмоқ» каби маъноларни билдиради. Чиндан ҳам, ҳашарда кишилар бир жойга йиғилишади. Бирон кишининг ўз кучи билан бажара олмайдиган оғирроқ иши, юмуши бўлса, одамларни ҳашарга айтади. Шунда яқин қариндош-уруғлар, дўст-биродарлар, қўни-қўшнилар йиғилишади. Ҳашар дастлаб қачон пайдо бўлгани ва уни биринчи бор ким расм қилгани маълум эмас. Лекин халқимизда қадимдан ҳашарнинг шакллари мавжуд бўлиб келган.

Илгари ҳашар қилиб ҳовли-жой бино қилинар, ғалла ўриб хўк ҳайдалар, ҳашак ўрилар, кўра босилар эди. Аёллар ҳашар билан гилам (шол) тўқишар, кўрпа қоплашар ва тўй арафасида лозим бўлган шу сингари турли-туман юмушларни қилишарди.

Ҳашарга келган кишилар уй эгасидан ҳақ олмайдиганлар, яъни текинга, ёрдам учун хизмат қилганлар.

А.АЛИЕВ тайёрлади.

АДИБ ХОТИРАСИГА ЭҲТИРОМ

Самарқандда Маҳмудхўжа Беҳбудий таваллудининг 125 йиллиги муносиб нишонланмоқда. Шу муносабат билан вилоят педагогларининг малакасини ошириш институтига у зотнинг номи берилди. Институтда ўтказилган илмий анжуманда иштирок этган адабиётшунослар Маҳмудхўжа Беҳбудий ижодини ўрганиш борасидаги янги тадқиқотлар, адибнинг илмий ва публицистик меросининг бугунги аҳамияти хусусида фикр юритдилар.

Ҳамид Олимжон номидаги вилоят мусиқа ва драма театрида ўтказилган адабий кечада эса Маҳмудхўжа Беҳбудийнинг драматик асарларидан кўринишлар намойиш этилди.

«РУҲ ВА ХАЁЛ»

Ўзбекистон Бадиий академия Марказий кўргазмалар залида «Руҳ ва Хаёл» мавзуидаги асарлар кўргазмаси ташкил этилди. Унда тўрт ижодкор - таниқли рассомлар Жамол Усмонов, Рихситилла Акромов, Вячеслав Ахунов, Шавкат Ҳакимов асарлари намойиш қилинмоқда. Картиналар билан танишар экансиз, бугунги кунда Ўзбекистон рангтасвир санъатида миллий ўзига хосликни ифодалаш борасида турли йўналишда изланишлар изчил давом этаётгани, мусаввирларнинг қадим тарихимизга, Ўрта асрлар Шарқ миниатюрасига, шеъриятга, халқ амалий ва безак санъатининг рамзий жиҳатларига эътибори ортаётганининг гувоҳи бўласиз. Кўргазмадан ўрин олган асарлар ўзининг ранг-баранглиги, шарқона санъатнинг ёркин намунасига айланганлиги билан диққатга сазовордир.

(ЎзА).

Ҳаёт чорраҳаларида

НУРДАГИ СОЯ

Фарзанд меҳри шунчалик оташин туйғуки, баъзан Оналар ана шу туйғуга банди бўлиб қолишади. Натижада уларнинг ортиқча меҳри, ишончи фарзанд тақдирига соя ташлайди. Салтанатхон аслида уйим-жойим дейдиган, ориятли Аёл эди. Аммо меҳрми, Раҳматуллонинг ёлғиз ўғиллигими — нимадир унинг кўзини боғлаб қўйган эди. Асалнинг кўпи заҳардан ёмонлигини унутган Салтанатхон ўғлини керагидан ортиқ эркалатди, кўнглига қаради.

Ёлғиз ўғлининг орзуси йўлида ўзини, ўзлигини унутди. Таглик-туглик жойдан келин қилган Салтанатхон энди давраларда гап бермайдиган бўлди. Сипороқ кийинганларнинг саломи аликсиз, сўрови жавобсиз қолди. Тўю маъракаларда ёши улуғларни пойгакда қолдириб тўрга чиқди. Келин сарполарни кўришаётганда беписанд лаб бурди, андишасизларча бой келинининг сепини мақтади:

— Ана келину мана келин. Ўзи бир машинада, сепи беш машинада келди. Бир кўйлакнинг ўзидан қирқта, пальто, куртка-пурткасини айтмай қўяверай, туфлиси пойгагимга сиғмаса-я.

Кимдир унга ҳавас билан боқди, ким эса ҳайрон. Доно онахонлар эса «Кўрмаганнинг кўргани қурсин» дея четга қарашди.

Йил ўтмай сеплик келиннинг эпсизлиги Салтанатхоннинг дилини хуфтон қилди. Қирқта кўйлакнинг бари тоғорага тушди, оҳорли кийимим қолмади деб келиннинг дийдиёси бошланди.

Хонадонидан файз кетди, ҳовлиси супурги кўрмай қолди, уйларида ўргимчаклар тўр ташлади.

Салтанатхон келинига насиҳатга оғиз очганди, балога қолди, беобрў қилиб ота-онасини чақиртирди. Бўлди томоша, қўни-қўшнилар олдида ер ёрилмади, Салтанатхон ерга кирмади. Қудағайлар таънаю маломатлар қилиб қизини олди-кетди. Келинимнинг қўлини совуқ сувга урдирмайман деб, ялиниб-ёлвориб уни уйга олиб келгунча Салтанатхоннинг она сути оғзидан келди.

Шу кундан бошлаб тонг ёришмасдан туриб ҳовлиларни супуриб, сув сепди. Қозон-товоқ, кир-чирни ҳам бўйнига олди. Шу кундан қўшниларининг сепсиз келинларига ҳавас билан қарайдиган бўлди. Зинҳор келинидан шикоят қилмади, дардини ичига ютди, фақат ёлғиз қолганда ўзига-ўзи айтиб йиғлади. Аммо қўшнилар олдида отдан тушса-да, эгардан тушгиси келмади, сир бой бермай давраларда мақтовнинг қўрига ўт ташлаб, ўзини ўзи алдаб яшади.

Бир куни ўғли хомуш уйга қайтди, сигарет чекди, уҳ тортди, юрагини айтолмай қийналаётганини кўрган она унинг кўнглига қўл солди.

— Келинингиз бирга яшамайман деб, отасиникида қолди.

Салтанатхон яна балога ўзини қалқон қилди, қудаларининг дашномига чидади. Мол-ҳолини, ҳатто ҳовлисининг ярмини сотиб ўғлига алоҳида уй олиб берди.

Бир куни неварасига кўйлакчалар тикиб ўғлиникига борди. Келини хушламайгина кутиб олди. Олдига бир чойнак совуган чойни қўйиб дўконга кетди. Салтанатхон тагига тўшалган кўрпачадаги доғ-дуғларни кўриб, кўнгли бузилди, хўрлиги келди. Уйнинг ифлослигидан уялиб, қўлига супурги олди. Уч кун кир ювди, уй тозалади, кўрпа-кўрпача қавиди.

Ўғли ҳар куни ярим тунда қайтар, яна алламаҳалгача ўтириб келини билан пул санашарди. Она «ўғлим катта ишга ўтибди», деб суюнди. Аммо ўғли «узумини енг, боғини сўраманг» деб бир пачка юзталикни қўлига тутқазганидан кейин кўнглига хижиллик ўралди.

Салтанатхоннинг кетишини эшитиб эртасига ўғли вақтлироқ келди. Келини ярмини куйдириб ош қилди, ўғли мақтаб-мақтаб еди. Босиб-босиб коньяк ичди, тезда маст бўлиб, сўзини йўқотди.

— Мамашка, яқинда миллионер бўламан, маҳалла-паҳаллангиз билан сотиб оламан...

Амина ҚОДИРОВА.
(Давоми бор)

Бундайларга шафқат йўқ

СИРЛИ ТУГУН

Инсонни шайтон йўлдан оздирса ёмон бўларкан. Демоқчимизки, келишгангина бу йигитча салкам ҳуқуқшунос. «Қаҳрамонимиз» Фарҳод Қурбонов Қирғизистон Республикаси, Боткен вилоятининг Лайлак туманида туғилган, Ўш шаҳридаги Давлат университети ҳуқуқшунослик факультетининг 5-курс талабаси.

Яқинда у Қадамжой-Ўш йўналиши бўйлаб бораётган Мавлон Жўраев бошқарувидаги ГАЗ-2401 русумли, О 02-31 С давлат белгиси бўлган автомашинада 1 килограммга яқин гиёҳванд моддани яшириб олиб ўтаётганда 4 - «Фарғона» божхона маскани инспектори Умаржон Турдиев, вилоят ИИБ ДАН ходими Мавлон Мирзаев ва бошқа ходимлар томонидан ушлаб қолинди.

- Амалдаги қонунга кўра маскан орқали ҳаракатланаётган фуқароларни автомашинадан тушириб, агар шубҳали туюлса шахсий кўрикдан ўтказамиз, - дейди У.Турдиев. - Ўша куни масканимизга кириб келган автомашинада ҳайдовчидан ташқари яна уч нафар фуқаро бор эди. Чарм куртка кийган йигит нимагадир безовталаниб қолди. Савол-жавобдан сўнг устидаги курткасини ечишни сўрадик. Қарасак, белига аёллар рўмолини ўраб олибди. Рўмол ичида эса...

Фарғона вилояти божхона бошқармаси экспертиза-лабораторияси хулосасига кўра умумий оғирлиги 941 грамдан ортиқ бу кучли таъсир қилувчи модда «героин» эканлиги тасдиқланиб, унга нисбатан жиноий иш қўзғатилди.

ЗАХРИ ҚОТИЛ ЙЎҚ ҚИЛИНДИ

Худди шундай ҳолат яқинда Қирғизистон Республикаси билан туташ ҳудудда жойлашган Сўх божхона масканида ҳам юз берди. «Шарқобод» божхона пункти ходимлари С.Мадаминов, Ш.Сўпиев, Т.Тўйчиев ҳамда Фарғона шаҳар ички ишлар бўлими қўриқлаш бўлинмаси ходими Б.Жумаевлар томонидан Қирғизистондан келаётган ва транзит ҳолда ўтиб кетмоқчи бўлган ВАЗ - 2106 русумли В 50-49 ОШ давлат белгили енгил автомашина хизмат ити ёрдамида божхона назоратидан ўтказилди. Автомашина юкхонаси текширилганда Боткен туманида истиқомат қилувчи, ҳеч қаерда ишламайдиган 41 ёшли Мурзобек Назаров ҳамюрти Қурбонбек Айвалиев бошқарувидаги автомашинада нақд 2 кг гиёҳвандлик моддаси-марихуанани сотиш мақсадида олиб кетаётганлиги маълум бўлди. Захри қотил йўқ қилинди.

Дастлабки суриштирувдаёқ Мурзобек ўз қилмишига иқрор бўлди.

УЧАРЛАР

Кейинги пайтларда Фарғона водийсига қўшни — Қирғизистон ва Тожикистон Республикаларида нефт маҳсулотларининг нархи биздагига нисбатан кўтарилиб кетгани сабабли ўз шахсий манфаатини ўйлайдиган айрим кимсалар «ғимирлаб» қолдилар. Сохта тадбиркорлар гоҳ арава, гоҳ транспортнинг бошқа воситалари ёрдамида турли усулларни қўллаб, чегарада пайдо бўлишмоқда.

...Роҳатжон Олимов Фарғона туманининг Лоғон қишлоғида яшайди. А.Навоий номли жамоа хўжалиги ижарачиси. Аслини олганда Лоғон қишлоғи билан Қирғизистон йўллари туташиб кетган. «Нариги» томонда нима бўлаётгани, нарх-наво — ҳаммаси маълум. Роҳатжон балки шу фикрда таваккал қилмоқчи бўлгандир, бу ёғи бизга қоронғу. Нима бўлгандаям, у хатога йўл қўйди.

Яқинда ўзининг бошқарувидаги «Москвич-412» русумли автомашинада айланма йўллар орқали турли сиғимдаги идишларда 270 литр дизел ёқилғисини Қирғизистонга олиб чиқиб кетаётганда вилоят божхона бошқармасининг 9 - «Гулпиён» божхона маскани ходимлари томонидан тўхтатилди. Роҳатжон ўйламай қилган ишидан пушаймон бўлди, лекин энди кеч-да!

Қуйидаги ҳуқуқбузарлик ҳолатини содир этганлар — аёллар. Яқинда 6 - «Риштон» божхона маскани катта нозири Б.Абдубаннопов, нозирлардан Ш.Мамадиев, Ф.Усмоновлар «Икарус-255» русумли автомашинани тўхтатишди. Божхоначилар автобусдаги 5 нафар Қирғизистон фуқароларининг ҳужжатларини текширишди. Уларнинг нима учун безовталаниб қолишгани божхона назорати амалга оширилганида аён бўлди. Буни қарангки, Боткен туманида яшовчи Улуғбиби Гаппарова 340 кг шакар, 80 кг. макарон ва чой, Малика Эшматова 170 кг макарон, Ханифа Робиева 110 кг макарон ва 50 кг шакар, Файзихон Мўминова 120 кг макарон, Гулнора Юсупалиева 300 дона хўжалик совуни ва 50 кг - жами 317 минг 200 сўмлик озиқ-овқат ва халқ эҳтиёжи молларини автобусда божхона назоратидан яширин равишда олиб чиқиб кетмоқчи бўлишган экан.

Аниқланган ҳуқуқбузарлик ҳолати юзасидан ҳужжатлар расмийлаштирилди.

Фақат бир куннинг ўзидаёқ Фарғона вилояти божхона бошқармаси ходимлари томонидан умумий қиймати 604 минг 975 сўмлик товар - моддий бойликлар божхона чегаралари орқали ноқонуний равишда олиб чиқиб кетилаётганида тўхтатиб қолинди.

Зайлобиддин ЙИГИТАЛИЕВ,
Фарғона вилояти божхона бошқармаси Матбуот маркази бошлиғи, божхона хизмати капитани,
Сурайё АГЛАЕВА,
«Ишонч» мухбири.

ISHONCH

МУАССИС:
Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси

Бош муҳаррир
Мирғиёс ҚАЮМОВ

Таҳрир ҳайъати:
Ж.Алимхўжаева, М.Одилова, Э.Воҳидов, С.Остонов, М.Расулов, Э.Ёқубов, В.Зверев (бош муҳаррир ўринбосари-«Ишонч-Доверие»), М.Олимов, М.Содиқов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Котибият 56-52-78, 136-58-45; Хатлар ва реклама, эълонлар бўлимлари 56-85-43.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи; 133; 134

Газетага 1998 йил 11 июлда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 00005 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти - 21.00
Топширилди 20.30

Буюртма Г— 2024. 1 2 3 4 5 6